

LISTIR

Málverk og ekki málverk

MYNDLIST

Listasafn Íslands

ÝMSIR MIDLAR
MIKE BIDLO
RAGNA RÓBERTSDÓTTIR
CLAUDE RUTAULT

Safnið er opið alla daga nema mánudaga frá klukkan 11–17. Sýningunni lýkur 16. mars.

ÁRIÐ 1993 skrifaði bandaríski listfræðingurinn Donald Kuspit grein sem hann nefndi „The Decadence or cloning and coding of the avant-garde“, þar sem hann fjallar um kraftaverkamenn og falsspámennt í myndlist. Dæmisaga sem Kuspit notar sér til stuðnings er úr Gamla testamentinu og segir frá því þegar Móses fór til fundar við faraóa Egyptalands til að fá þjóð sína leysta úr ánaðu. Til að sanna að hann gengi á guðs vegum lagði hann staf sinn frá sér sem í allra augu sýn breyttist í snák. Gerðu fakírar faraóans hið sama en snákur Mósesar át snáka þeirra upp til agna. Varð þá öllum ljóst að Móses hefði framið raunverulegt kraftaverk á meðan fakírarirnir sköpuðu innantóma sjónblekkingu. Með dæmisögunni er Kuspit að benda á að sumt sem við teljum vera myndlist kann að vera innihaldslaus blekking eins og slöngur fakíranna. Kallar Kuspit slík verk gervi-framúrsteftunlist (psuedo avant-garde).

Ástæðan fyrir þessum skrifum Kuspits var gagnrýni á kóperingar listamanna sem heyrðu undir svokallaða „appropriation art“ eða „eignarnámslist“ eins og Gunnar B. Kvaran listfræðingur hefur með ágætum þýtt yfir á íslenska tungu. Eignarnámslist er einsonar endurvinnsla á eldri listaverkum sem rekja má til „hardcore“-popplistar Andy Warhols og Roy Lichtensteins og hugmyndalistar Marcel Duchamps. Í víðu samhengi voru listamenn á borð við Jeff Koons, Haim Steinbach og Peter Halley nefndir í sambandi við eignarnámslistina, en þau allra hörðustu voru listamenn

eins og Sherry Levine og Mike Bidlo sem fengust við beinar kóperingar.

En hvernig skoðar maður kóperingar án þess að sjá þær sem innihaldslausa hermilit? Svarið má finna í sögulegri grein, „The Art-world“, eftir heimspekinginn Arthur C. Danto sem birtist í tímaritinu Journal of philosophy árið 1964. Þar nefnir hann Brillokassa bandaríska popplistamannsins Andy Warhols sem upphaf að nýrri heimspekinglegri sýn á listina sökum þess að enginn sjáanlegur munur er á einstöku listaverki og fjöldaframleiddum Brillokassa. „Munurinn“, segir Danto „liggur í ákveðinni kenningu um list.“ Með öðrum orðum er það þekking áhorfandans á listasögu og samtímalist sem aðgreinir Brillokassa Warhols frá fjöldaframleiddum Brillokassa. Og jafnframt er það spurning um tíma. Þ.e. hvernær erum við tilbúin til að sjá eitthvað sem list sem áður var ekki mögulegt. Þannig má einnig skoða eignarnámslist Levine og Bidlos, nema að þar er ekki sjáanlegur mismunur á listaverki og öðru listaverki.

Helgidómur módernismans

Síðastliðinn laugardag var opnuð sýning í Listasafni Íslands undir nafninu „Mike Bidlo; ekki Picasso, ekki Pollock, ekki Warhol“, og samanstendur hún af kóperingum Bidlos síðastliðinna 16 ára á verkum listamanna þriggja. Robert Rosenblum listfræðingur hefur líkt Mike Bidlo við munk sem helgar sig tilbeiðslu. En altari Bidlos geymir ekki krossa eða brosandí Búddalíkneski heldur listasögu 20. aldarinnar. Í rúm 20 ár hefur listamaðurinn unnið með „helgidóm“ módernismans og gengið í smíðju listamanna eins og Picasso, Matisse, Klein, Warhol, Pollock, Duchamp o.fl. Verkin sín kallar hann svo „Ekki (nafn listamannsins)“ og bendir þannig á eftirmyndina, líkt og Rene Magritte gerði snemma á síðustu öld þegar hann málaði mynd

Ekki Warhol (Brillokassar), heldur Bidlo (Brillokassar).

Hraunlandslag Rögnu Róbertsdóttur.

Málverkainnsetning eftir fyrirmælum Claude Rutault.

að taka efnið úr samhengi sínu og breyta gildi þess. Á sýningunni eru tvö myndverk, sitt hvorum megin á vegg í miðju sýningarrýminu. Vikurverkið nefnist „Hraunlandslag“, en hitt verkið, sem er veggur þakinn glersalla, nefnist „Tjarnarlandslag“ og snýr út að glugga og að ísi lagðri tjörninni. Ragna hefur tileinkað sér fábrotið myndmál þar sem nakinn efniviðurinn nýtur sín til fulls. Verkin taka breytingum eftir því birtumagni sem sleppur inn í rýmið, vikurinn virkar misþéttur eftir staðsetningu áhorfandans og ljósbrot gyltra á glersallanum með heillandi sjónarspili sem minnir oft á frosinn foss.

Rými sem málverk

Frakkinn Claude Rutault var sá listamaður sem fékk hvað mesta umfjöllun hjá íslenskum fjölmiðlum þegar stórsýningin „Tími – fresta flugi þínu“ var á Kjarvalsstöðum árið 2000, ekki vegna þess að útilistaverk hans í undirgöngum við Flugvallarveg þótti betra en önnur verk, heldur vegna þess að það varð fyrir barðinu á skemmdarvörðum. Íslenskir listmenndur hafa nú annað tækifæri til að sjá verk eftir Rutault í Listasafni Íslands og nefnist það „Málverkið í sama lit og veggurinn“. Rutault er af kynslóð evrópskra listamanna sem hafa lengi unnið með minimalískt myndmál á hugmyndalegum forsendum. Snemma á áttunda áratug síðustu aldar voru þessir listamenn að teygja málverkið frá afmörkuðum fletinum og út í rýmið. Slíkar tilraunir voru reyndar gerðar fyrir á öldinni, hjá meðlimum de stjilisthópsins í Hollandi, rússnesku konstruktivistunum og Bauhaus í Þýskalandi, en listamenn eins og Rutault, Imi Knoebel og Gulio Paolini hófu að nota efniviðinn sem notaður var til málunar, þ.e. striga, tröður og blindamma, sem „objekta“. Mikilvægur þáttur í málverkainnsetningu Rutaults er að þær byggjast eingöngu á rituðum fyrirmælum listamannsins sem starfsmenn safna og gallería þurfa að fara eftir við uppsetningu verkanna. Fyrirmælin gefa starfsfólkinu rými til að vera skapandi í uppsetningunni svo að endanleg útfærslan er ekki endilega sú sem Rutault sá fyrir sér.

Á Listasafni Íslands er innsetningin þrískipt. Veggir eru málaðir í hvítu, gulu og svörtu og á þeim hanga málverk í sama lit. Strigar á blindamma liggja eins og hráviði um allt gólf, þeir eru ómálaðir þar sem gólfíð er ómálað. Á nokkrum veggjum hangir ljósmynd eða póstkort með myndum af eldri listaverkum sem vísa í hefðina sem sjálfur listamaðurinn hefur verið að vinna sig frá. Ástæðan fyrir myndunum er mér ekki ljós, og satt að segja finnst mér það ekki skipta nokkru máli því ég fann mig ekki knúinn til að skilja verkið á nokkurn hátt. Hér er það skynræn upplifunin sem skiptir máli en ekki skilgreiningin eða rökhugsunin.

Jón B.K. Ransu

Macbeth

Blóðugt meistaraverk
Ópera eftir Verdi

Aðeins sjö sýningar eftir

Næstu sýningar:

2. sýning laugardaginn 8. febrúar kl. 19

3. sýning laugardaginn 15. febrúar kl. 19

Kynnið ykkur hópatilboðið Macbeth og meira til
- nánari upplýsingar í miðasölu og á www.opera.is

Miðaverð við allra hæfi

ISLANDSKKI
ORIGO
Landsvirkjun

Miðapantanir í síma: 511 4200

ÍSLENSKA ÓPERAN

af pípu og skrifaði undir „Petta er ekki pípa“.

Víst er að sýning á kóperingum Bidlos hefði verið í betri takti við alþjóðlega myndlistarumræðu ef hún hefði komið hingað til lands fyrir 10 árum þegar eignarnámstökur voru enn hitamál. Jafnvel Bidlo sjálfur hefur verið að kveðja munkalíf ef marka má nýjasta stórvirki hans í listinni, „The Fountain drawings“, en það eru 3.254 teikningar af pissuskál Marcel Duchamps sem hann sýndi í Galerie Bruno Bischofberger í Zürich. Sú sýning var jafnframt í fyrsta sinn í um 20 ár sem listamaðurinn sýndi ekki kóperingar, heldur voru allar myndirnar tilbrigði við pissuskálina. Ég efast ekki um að einhverjir sem kynast eignarnámstökum í fyrsta skiptið í Listasafni Íslands geti orðið fyrir vitsmunalegri uppljómun. En fyrir mitt leyti hefur tíminn snúist gegn Bidlo. Umráðan er úr sér gengin og þar sem kóperingarnar bæta engu við sjónrænt gildi fyrirmyndanna hanga þær á heimspekinni einni saman. An umræðunnar eru verkin veik og hallast ég að því að Donald Kuspit, maðurinn sem ég var eitt sinn algerlega ósammála, kunni eftir allt saman að hafa haft margt til síns máls.

Fábrotið landslag

Auk eignarnámslistar Bidlos voru opnaðar tvær aðrar sýningar í listasafninu um helgina. Önnur þeirra

byggist á málverkainnsetningu eftir Claude Rutault, en sýningar Rutaults og Bidlo eru samstarfsverkefni á milli Listasafns Íslands, Listasafnsins í Bergen og Astrup Fearnley-safnsins í Ósló. Þriðja sýningin er á verkum eftir Rögnu Róbertsdóttur og nefnist hún „Á mörkum hins sýnilega“. Sýningarnar þrjár eru kynntar undir yfirskriftinni „Á mörkum málverksins“. Ekki er ég alveg reiðubúinn að kyngja því að Ragna sé að fást við mörk málverksins í listsköpun sinni og reyndar ekki Mike Bidlo heldur. Það má þó alltaf teygja ólík verk í einhverja átt til að fella þau inn í þema, en mér finnst verk Rögnu ekki þess eðlis að þeim ætti að vera stýrt sérstaklega í átt að málverkinu. Hitt er svo annað mál að hún vinnur í vissri hefð sem rekja má til málverksins. Er það nokkuð ljóst þegar maður gengur upp tröppur listasafnsins þar sem eftirmynd Bidlos af athafnarmálverki eftir Jackson Pollock blasir við manni að neðanverðu, en að ofanverðu birtist vikurveggur Rögnu Róbertsdóttur. „Athöfn“ Rögnu felst þó ekki í því að sletta málningu eins og fyrirrennari hennar Jackson Pollock gerði. Ferlið er öllu hægara og felst í því að sækja vikurinn, sem í þessu tilfalli er fenginn úr Heklu, síá hann og þvo og að lokum að líma kornin á afmarkaðan flöt á veggnum. Listakonan fæst því við landslagshefðina á „alkemíska“ vísu, þ.e.